

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE
ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul XVIII, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2017

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Granturi, proiecte, burse
- Comunicări științifice
- Evenimente
- Apariții editoriale
- Studii, articole, recenzii
- Cărți
- Din arhiva DGLR
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În trimestrul întâi al anului 2017:

➤ **Departamentul de lexicologie-lexicografie** a continuat cercetările planificate din cadrul programului prioritar al Academiei Române *Tezaurul lexical al limbii române*, cu cele două proiecte de cercetare: *Dictionarul limbii române (DLR). Serie nouă. Litera C, varianta informatizată* și *CLRE. Corpus lexicografic românesc electronic*. În urma derulării activităților prevăzute, au fost redactate 90 de pagini standard, au fost revizuite metadatele pentru 1 507 volume arhivate în biblioteca virtuală a DLR; au fost excerptate 406 contexte din

manuscrite și tipărituri din *Bibliografia DLR*, scrise cu alfabet chirilic. Paralel, cercetătorii departamentului și-au continuat activitatea într-o serie de proiecte de cercetare naționale și internaționale, cu finanțare extrabugetară.

➤ La **Departamentul de dialectologie și sociolingvistică**, cercetătorii au continuat operațiile de introducere în baza de date și de redactare a conținuturilor aferente volumului al V-lea din **NALR. Moldova și Bucovina** pentru un număr de 14 hărți analitice (răspunsurile la întrebările cu numerele 1827, 1829, 1830, 1836, 1838, 1946, 1950, 1966, 1971, 1972, 1976, 1977, 1978, 1979 din Chestionarul NALR) și 4 hărți interpretative, precum și 9 liste cu material necartografiat (răspunsurile la întrebările 1848, 1849, 1852–1858 din Chestionarul NALR); de asemenea, s-a efectuat revizia I pentru un număr de 10 liste de material necartografiat (1691, 1702, 1705, 1708, 1726, 1727, 1730, 1735, 1772, 1778), pentru care s-a făcut și fișarea pentru indicele de cuvinte și forme, iar pentru un număr de 17 liste de material necartografiat au fost introduse în baza de date corecturile operate la prima revizie; în cadrul activității de digitalizare a arhivei audio de etno- și sociotexte a departamentului, au fost transferate în format digital un număr de 20 de benzi de magnetofon și a fost prelucrată parțial informația digitalizată de pe un număr de 5 benzi de magnetofon; în afara normei din plan aferentă temei **NALR. Moldova și Bucovina**, au continuat activitățile de cercetare în cadrul proiectului *Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB)*, proiect cu finanțare UEFISCDI, în care sunt implicați toți membrii Departamentului.

➤ La **Departamentul de istorie literară** s-a continuat lucrul la proiectul fundamental și prioritar al Academiei Române – ediția a II-a a *Dicționarului general al literaturii române (DGLR)* – și la proiectul departamentului, respectiv *Enciclopedia scrierilor memorialistice românești (ESMR)*. Pentru **DGLR** au fost actualizate o parte din articolele proprii, precum și ale colegilor indisponibili, publicate în prima ediție a **DGLR**, și s-a lucrat la noi articole despre autori și periodice (Șerban Axinte, Nicoleta Borcea, Bogdan Crețu, Amalia Drăgulănescu, Sebastian Drăgulănescu, Victor Durnea, Ofelia Ichim, Doris Mironescu, Remus Zăstroiu). A continuat revizia volumului **D–G**, articole despre autori (Victor Durnea). A continuat revizia unor articole de la alte litere în vederea actualizării și completării informației și a

semnalării/ corectării unor date imprecise sau incomplete (Remus Zăstroiu). Pentru obținerea unor informații biobibliografice s-a luat legătura prin email cu persoane din țară și din străinătate care pot avea acces la astfel de informații, precum și cu instituții (Ofelia Ichim). Nicoleta Borcea s-a ocupat de completarea datelor biobibliografice pentru un număr de 97 de scriitori repartizați de Comisia de revizie a **DGLR**, ediția a II-a; a alfabetizat o secțiune din Arhiva veche (61 de bibliorafturi) și a etichetat un număr de 164 cazare din Arhiva Institutului. Maricica Munteanu a completat cu date biobibliografice un număr de 12 articole repartizate de Comisia de revizie a **DGLR**, ediția a II-a și a trimis scrisori către Arhivele Naționale și alte instituții competente în vederea completării cu informații biografice. În cadrul departamentului se cer informații (Remus Zăstroiu) și se arhivează răspunsurile provenite de la Arhivele Naționale, primării, oficii de stare civilă, biblioteci, muzee etc.; se asigură accesul cercetătorilor la Arhiva Institutului: predare-restituire de fișe (Nicoleta Borcea). A continuat excerptarea informațiilor pentru proiectul **ESMR**, precum și redactarea de articole (Șerban Axinte, Nicoleta Borcea, Bogdan Crețu, Amalia Drăgulănescu, Sebastian Drăgulănescu, Ofelia Ichim, Doris Mironescu, Maricica Munteanu, Remus Zăstroiu). Sunt gestionate și actualizate listele cu scriitori și alte materiale de specialitate care vor intra în cuprinsul *Enciclopediei scrierilor memorialistice românești*; se ține evidența repartizării articolelor către membrii departamentului (Ofelia Ichim). CS I dr. Victor Durnea a continuat lucrul la ediția critică G. Ibrăileanu, *Opere*, sub egida Academiei Române.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** a continuat sistematizarea și analiza documentelor din arhivă, în vederea redactării lucrărilor din cadrul proiectului de cercetare fundamentală *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei. Tipologii și corpusuri de texte*. Adina Ciubotariu a continuat redactarea studiului introductiv al volumului *Arhitectura țărănească din Moldova* și a adăugat șase noi articole în tipologia aferentă. Ioana Repciuc a continuat redactarea volumului *Credințe și obiceiuri din ciclul sărbătorilor de iarnă din Moldova. Tipologie și corpus de texte* și documentarea implicită, paralel cu activitatea didactică desfășurată la Patrick Henry College, Washington D.C., în calitate de *visiting professor*. În vederea realizării unei ediții a răspunsurilor primite de B.P. Hasdeu la **Chestionarul lingvistic Dotațiunea Carol I (Programa pentru adunarea datelor privitoare la**

limba română, mss. BAR 3418–3436), Astrid Cambose a început transcrierea mss. BAR 3418.

➤ **Departamentul de toponimie.** La tema *Micul dicționar toponimic al Moldovei, structural și etimologic. Partea a 2-a. Toponime descriptive*, s-au rezolvat problemele de etimologie și de structurare a unor câmpuri toponimice pentru articolele redactate, de către cei patru redactori, pentru secțiunile *A–C*, *D–L*, *M–R*, respectiv *S–Z* (300 de pagini). Concomitent a fost realizată și completarea atestărilor cuprinse în baza de date a lucrării în funcție de problemele apărute în structurarea și ilustrarea câmpurilor toponimice în lucru și în clarificarea etimologiei toponimice a nucleului fiecărui câmp (cca 300 fișe). La tema *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. III, *Dicționarul toponimic al bazinului Moldovei*, partea 1, *Moldova superioară*, la care se lucrează cu jumătate de normă de cercetare, s-a redactat o parte din studiul de plan pe anul curent, *Toponime de origine veche bulgară în sudul Moldovei*.

GRANTURI, PROIECTE, BURSE

◆ Echipa de cercetare a proiectului *Terminologia românească meteorologică (științific vs popular) a stărilor atmosferice. Studiu lingvistic* (CNCSIS PN-II-ID-PCE-2011-3-0656; director de proiect: CS I dr. Cristina Florescu; membri în echipa de cercetare, de la IFRI: CS I dr. Laura Manea, CS dr. Alina Mihaela Pricop; colaboratori: CS I dr. Elena Tamba, CS II dr. Florin-Teodor Olariu, CS Mădălin-Ionel Patrașcu) a lucrat în acest trimestru la editarea volumului *Dicționarul fenomenelor atmosferice*, ediție completată și actualizată.

◆ Au continuat activitățile de cercetare în cadrul proiectului *Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB) – faza a II-a* (PN-II-RU-TE-2014-4-0880; director de proiect: CS II dr. Florin-Teodor Olariu; membri ai echipei de cercetare: CS I dr. Luminița Botoșineanu, CS III dr. Veronica Olariu; colaborator: CS dr. Alexandru-Laurențiu Cohal), finanțat de UEFISCDI prin intermediul programului „Proiecte de cercetare pentru stimularea constituirii de tinere echipe de cercetare independente”.

◆ Pentru proiectul *Dicționarele multilingve românești. Istoric și tipologie* (DMRIT) (CNCS PN-II-RU-TE-2014-4-0195, 2016–2017;

director de proiect: CS dr. Alina Mihaela Pricop) a continuat activitatea de documentare și de cercetare, conform planificării.

- ♦ CS III dr. Dinu Moscal este membru al echipei de cercetare din cadrul proiectului *Practici de traducere a numelor proprii în scrisul românesc premodern (1780–1830)* (PN-II-RU-TE-2014-4-1108).

- ♦ A continuat activitatea de editare a volumului dedicat limbii române din seria *Handbuch der romanischen Linguistik/ Manuel de linguistique romane* (coordonatori: Wolfgang Dahmen și Eugen Munteanu), în curs de elaborare sub auspiciile Editurii de Gruyter; 300 pagini format *in quarto*, 35 de colaboratori din România, Germania, Austria, Spania și Italia. Colaboratori din cadrul Institutului „A. Philippide”: Luminița Botoșineanu, Daniela Butnaru, Marius-Radu Clim, Vlad Cojocaru, Cristina Florescu, Laura Manea, Dinu Moscal, Florin-Teodor Olariu, Veronica Olariu, Ana-Maria Prisacaru, Ioana Repciuc, Elena Tamba.

- ♦ CS II dr. Marius-Radu Clim (responsabil de proiect pentru România), CS I dr. Gabriela Haja, CS I dr. Elena Tamba și CS Mădălin-Ionel Patrașcu au continuat colaborarea la proiectul internațional COST Action IS 1305 intitulat *ENeL: European Network of eLexicography* (<http://www.elexicography.eu/>). Din echipa de cercetare din România fac parte 14 cercetători de la cele trei centre academice cu profil lexicografic din țară și de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași – Facultatea de Litere și Facultatea de Informatică. A fost pregătită întâlnirea din 24–25 februarie, de la Budapesta.

- ♦ CS I dr. Cristina Florescu, CS II dr. Florin-Teodor Olariu, CS dr. Alina-Mihaela Pricop și CS I dr. Elena Tamba au continuat colaborarea la proiectul internațional *Dictionnaire Étymologique Roman (DÉRom)*. *Première phase: le noyau panroman* (subvenționat ANR și DFG, 2012 – prezent) (cf. <http://www.atilf.fr/DERom>).

- ♦ În primul trimestru al anului 2017 au fost depuse spre finanțare două proiecte de cercetare în cadrul PNCDI III (UEFISCDI): a) **Dicționarul limbei române (LM) de A.T. Laurian și I.C. Massim – digitizarea primului dicționar academic românesc** (proiect TE; director de proiect: Marius-Radu Clim); *Dincolo de ușile rotative: trasee lingvistice ale migranților basarabeni de a doua generație în UE (România – Italia – retur)* (proiect de cercetare postdoctorală; director de proiect: CS dr. Alexandru-Laurențiu Cohal).

CĂRȚI

- ◆ Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, *Scrisori către Monica (1951–1958)*, vol. II, selecția și îngrijirea textelor, postfață, tabel cronologic și note de Astrid Cambose, traducerea scrisorilor din limba franceză de Gabriela Creția, București, Editura Humanitas, 2016, 456 p., ISBN 978-973-50-5353-6.

APARIȚII EDITORIALE

- ◆ A apărut tomul LVI/2016 al revistei „Anuar de lingvistică și istorie literară”, dedicat împlinirii a 150 de ani de la fondarea Academiei Române (www.alil.ro; revistă acreditată CNCS în categoria B). Sumarul este următorul: Secțiunea **Filologia academică ieșeană. Personalități, opere: Preambul. Lingviști și filologi ieșeni din secolul al XX-lea – membri ai Academiei Române; Schițe biobibliografice** (Alexandru I. Philippide, Iorgu Iordan, G. Ivănescu, N.A. Ursu, Petru Caraman, Alexandru Dima, Constantin Ciopraga); CARMEN-GABRIELA PAMFIL, ELENA TAMBA, **Originea condițional-optativului românesc în concepția lui Alexandru Philippide**; STELIAN DUMISTRĂCEL, **Iorgu Iordan: direcții de cercetare în lingvistica românească**; DANIELA BUTNARU, **Iorgu Iordan, toponimist**; EUGEN MUNTEANU, **G. Ivănescu, portret in aeternum**; EUGENIA DIMA, **N.A. Ursu, șapte decenii de cercetare academică**; LIVIA COTORCEA, **O imagine culturală emblematică: Petru Caraman**; DAN MĂNUCĂ, **Un universitar de excepție. Alexandru Dima**; CONSTANTIN CĂLIN, **Constantin Ciopraga: umanistul cu „suflet cumpănit”**. Secțiunea **Studii, articole, note: MIOARA DRAGOMIR, „Ager” la Dosoftei și în Codicele Todorescu, cu referire la Dicționarul limbii române al Academiei**; MIRCEA CIUBOTARU, **Bordea: câmp toponimic și etimologii**; DINU MOSCAL, **Numele propriu la Eugenio Coseriu**; DRAGOȘ MOLDOVANU, **Completări la Dicționarul etimologic al limbii române (DELR)**; FLORIN FAIFER, **Mircea Filip în scrisori**. Secțiunea **Recenzii și prezentări de cărți și reviste: ION DONAT, ȘERBAN PAPACOSTEA, Ținuturile dintre Carpați și Siret într-o descriere austriacă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea**, Brăila, Muzeul Brăilei „Carol I”,

Editura Istros, 2015, 328 p. (Vlad Cojocaru); ADRIAN REZEANU, *Periplu toponimic*, cuvânt-înainte de acad. Alexandru Surdu, București, Editura Academiei, 2014, 288 p. (Vlad Cojocaru); ALINA-MIHAELA BURSUC, *Câmpul lexical al numelor de rudenie în limba română*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2015, 202 p. (Oana Zamfirescu); EWA KOCÓJ, *Pamięć starych wieków. Symbolika czasu w rumuńskim kalendarzu prawosławnym*, Cracovia, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013, 496 p. (Ioana Repciuc). Secțiunea **Cronică: Activitatea departamentelor Institutului de Filologie „Alexandru Philippide” în anul 2015** (Luminița Botoșineanu, Daniela Butnaru); *Publicații primite la redacție (2015)*.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ♦ Șerban Axinte, *Mircea Nedelciu și „diversiunea” fabulatorie*, în „Studii de știință și cultură” (acreditat CNCS în categoria B), nr. 1, 2017, p. 137–142; *La fel ca în viață, în bibliotecă avem de-a face tot cu noi înșine*, în „Caiete critice” (acreditat CNCS în categoria B), nr. 2, 2017, p. 74–75; *Poezia în 2016. Strategii și negocieri*, în „Dilema veche”, nr. 677, 2017; *Fulgii de tuș*, în „Dilema veche”, 7 martie 2017 (exclusiv online); *Șase metode de a inventa un oraș*, în „Observator cultural”, nr. 865, 2017, p. 6; *Mircea Damian, literatură și detenție (I)*, în „Convorbiri literare”, nr. 1, 2017, p. 86–87; *Mircea Damian, literatură și detenție (II)*, în „Convorbiri literare”, nr. 2, 2017, p. 93–94; *Amintirile lui Ion Bălăceanu (I)*, în „Convorbiri literare”, nr. 3, 2017, p. 116–117.
- ♦ Adina Ciubotariu, *Rites of Passage in the Folklore Archive of Moldova and Bucovina*, în Adina Hulubaș, Ioana Repciuc (ed.), *Riturile de trecere în actualitate/ The Rites of Passage Time after Time*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2016, p. 143–162.
- ♦ Sebastian Drăgulănescu, *O carte provocatoare, deconstructivă* [recenzie la] Lucian Boia, *Mihai Eminescu. Facerea și desfacerea unui mit*, București, Editura Humanitas, 2015, 224 p., în „Limba română” (Chișinău), nr. 1, 2017, la secțiunea „Cărți și atitudini”, p. 175–179.
- ♦ Eugen Munteanu, *Despre evaluarea cercetării filologice & caetera*, în

„Scriptor”, anul III, nr. 3–4 (27-28), martie–aprilie 2017, p. 128–131.

♦ Ioana Repciuc, *Riturile de trecere în context internațional*, în Adina Hulubaș, Ioana Repciuc (ed.), *Riturile de trecere în actualitate/ The Rites of Passage Time after Time*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2016, p. 79–92; [recenzie la] Sanda Golopenția, *Arhipelagul gustian. Contribuții la istoria Școlii Sociologice de la București*, București, Editura Enciclopedică, 2016, în „Revista română de sociologie”, serie nouă, anul XXVIII, nr. 1–2, București, 2017 p. 147–150; *Cum să te faci folclorist*, [recenzie la] Lynne S. McNeill, *Folklore Rules: A Fun, Quick, and Useful Introduction to the Field of Academic Folklore Studies*, Logan, Utah State University Press, 2013, în „Mozaicul”, nr. 3 (221), 2017, p. 15.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

♦ Marius-Radu Clim (în colaborare), *A Romanian Project for Dictionary Enrichment*, la a 6-a întâlnire a grupurilor de lucru din cadrul proiectului ENeL, WG2, Budapesta, 23–26 februarie 2017.

♦ Cristina Florescu, *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice. Termeni științifici vs termeni populari*, la Atelier LINGUATEK, organizat de Centrul de limbi moderne aplicate și comunicare, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi”, Iași, 2 martie 2017.

EVENIMENTE

Începând cu nr. 1/2017 al „Buletinului”, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” va avea imprimată pe toate publicațiile o stemă care îl va defini (vezi antet). Autorii stemei sunt Cătălin Hriban și Sorin Iftimi.

Descrierea stemei

Scut spaniol, tăiat, aur și negru, în primul câmp, sigla **phi** (φ) neagră, ieșind din linia de tăiere; în câmpul al doilea, o cheie, ieșind din linia de tăiere.

Semnificația stemei

Pentru ilustrarea domeniului „Filologie” este potrivită alegerea unei litere, ca „stemă grăitoare”. Litera **phi** face referire la termenul „Filologie” ($\Phi\iota\lambda\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha$), iar terminația în formă de cheie din partițiunea inferioară, la descifrarea tainelor lingvisticii, ca finalitate a cercetării științifice. Alegerea smalțurilor, aur și negru, este dată de slova scrisă cu cerneală pe

fila albă. Opțiunea pentru *aur* poate fi tradusă prin valoarea de tezaur cultural a vechilor manuscrise. Scutul de tip spaniol a fost ales prin analogie cu cel al Universității din Iași.

DIN ARHIVA DGLR

Arhiva Institutului „A. Philippide” deține o serie de documente privitoare la biografia și activitatea scriitorului Sergiu Matei Nica, considerat unul dintre cei mai reprezentativi poeți și publiciști ai spațiului basarabean și care figurează și în *Dicționarul general al literaturii române*. Așa cum reiese din corespondența trimisă de inginerul Andrei Cireș (informațiile fiind recuperate de la soția scriitorului), el este fiul preotului Matei Nica, decedat în anul 1935 în comuna Holercani, j. Orhei, (cimitirul cu locul de veci al tatălui a fost inundat de lacul de acumulare al hidrocentralei Dubăsari). Scriitorul urmează cursurile Seminarului Teologic, apoi pe cele ale Facultății de Teologie din Chișinău. Începuturile publicistice îi sunt adăpostite de paginile cotidieneleor „Gazeta Basarabiei”, „Viața Basarabiei” și „Basarabia”, începând cu anul 1937. Volumele sale, unele editate (*Furtuni pe Nistru*, 1943), altele rămase în manuscris (*Țara lui Dragobete*, 1939; *Pământ de graniță*, 1944; *Mohnata*, versuri, 1944; *Servituți*, 1968; *Sosipatru*, roman în patru volume, 1966–1968), sunt inspirate din istoria și evenimentele cotidiene ale plaiurilor natale, constituindu-se într-o radiografie ficțională emoționantă. În urma sentinței nr. 2771 din 10.X.1951 a Curții de Apel București, este condamnat la 4 ani temniță grea, 5 ani degradare civică și confiscarea averii pentru „activitatea publicistică dintre 1941–1944, când a sprijinit lupta de încorporare definitivă a Basarabiei la teritoriul românesc, pentru crimă împotriva umanității” și a afirmat că „Stalin este cel mai crud dictator și un diabolic oficiant al puterii personale discreționare”. Execută pedeapsa la Canalul Dunăre–Marea Neagră, unde descarcă pământ și sparge piatră. Suferințele îndurate îl fac să afirme, în 14 noiembrie 1968, următoarele: „Fără îndoială, îndeletnicirea scrisului a fost pentru mine un adevărat blestem! Mă urmărește până în ultima clipă din viață. Fără ea, eram cine știe ce profesor universitar sau director general, poate chiar ministru, poate un protopop milionar. Cu ea, am rămas un proscris, care a colaborat la revistele basarabene și am scris și scriu numai despre pământul dintre Prut și Nistru!”. Scriitorul ține și un foarte valoros jurnal, din care sunt publicate în revista noastră câteva amintiri despre marele istoric Gheorghe Bezviconi, un alt nedreptățit și persecutat, care ajunge, din membru corespondent al Academiei Române în 1936 și angajat al Institutului pentru Studiul Istoriei Universale din București, portar, apoi paznic la Cimitirul Bellu din București.

Nicoleta Borcea

Din jurnalul lui Sergiu Matei Nica. Iunie 1969. Gheorghe Bezviconi

În fiecare zi, la orele cinci spre seară, ieșea pe stradă. Voluminos, volubil, cu frizura prusacă și ținuta scutită de eleganța căutată, cu bastonul rotund prins de antebrațul stâng ca o mascotă de ritual, Gheorghe Gabriel Bezviconi o lua pe Alexandru cel Bun de la biserica Ciuflea, în apropierea căreia locuia, și se apropia de centrul Chișinăului. Era imposibil să nu-l întâlnească pe Costea, fiul marelui latifundiar Leonard, sau pe fostul „sovietnic” Chirilov, sau pe Vladimir Cristi, fiul primarului municipal de atunci, sau pe profesorul Iosef Nica de la gimnaziul de pe strada G-1 Berthelot, sau pe profesorul Teofil Știrbu, de la Liceul Comercial. În lunga plimbare, care începea de obicei de pe la Covalschi, se prelungea până la Teatrul Național, apoi se întorcea pe lângă Str. Universității, statuia lui Ștefan cel Mare, Str. Pușkin, Str. Sinadino, până la Str. Mihai Viteazu, discuta cu competență și premeditată emfază arbori genealogici și descoperiri istorice, în fiecare seară cu alt prieten. Gesticula solemn, vorbea curgător, indiferent față de gramatică și de accentul prototipic, asculta surescitat contrazicerile, profilându-și un zâmbet caduc și nu intra prin restaurante, bodegi sau cafenele. Făcea parte din pitorescul capitalei Basarabiei a anilor 1935–1940, când l-am cunoscut și eu mai bine. Puritan prin timiditate, probabil, roșea când se întâlnea cu femeile, pe care le acompania stângaci, cu atenție și griji exagerate. Când l-am cunoscut, la o întrunire a Societății Scriitorilor Basarabeni, de sub președinția lui Pan. Halippa, avea în jurul a 30 de ani, reprezentând un nume notoriu în publicistica românească. A fost un autodidact parcimonios, format la școala propriilor extravagante și niciodată n-am înțeles de ce cu atâtea lucrări publicate nu și-a luat o licență. Descendent al unei familii din marea nobilime basarabeană (tatăl său, Gabriel Bezviconi, a fost mareșal al nobilimii dintre Prut și Nistru în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea), s-a ocupat de istoria acestei nobilimi, de care era legată și istoria provinciei basarabene. Avea o antipatie instinctivă față de pedanteria universitară și prelegerea uscată și infatuată. Credea – a spus-o nu o dată – că ceremonialul academic, care-ți conferă autoritate și blazon, nu justifică adesea incompetența și impostura, că decât să spui lucruri mici de la înălțimea unei catedre universitare, mai bine să rostești lucruri mari de la tribuna fără grandoare artificială a unei provincii. Aducea întotdeauna ca exemplu pe Diderot, fondatorul și redactorul principal al *Enciclopediei Franceze*, a cărui operă n-a pornit din cabinetele guvernărilor și nu s-a desăvârșit în amfiteatrele Academiei Franceze, ci prin diferite orașe provinciale, în lupta cu prigoana și calomnia iezuiților, parlamentarilor și filosofilor oficiali, fiind tipărită cum se cuvine și recunoscută ca un adevărat monument al filosofiei iluministe abia după moartea marelui autodidact. Gh. Bezviconi susținea, convins, că toată istoria lumii este formată din istorii parțiale, că patrimoniul cultural al omenirii este alcătuit din contribuția fiecărui popor și că nu există o istorie sau o cultură eterată care să se nutrească din alte izvoare decât cele ale specificului atât de variat și de valoros al omenirii. Era împotriva savanților opulenți și luciferici, divorțați de flacăra

pământului lor și îndopați de dejecțiunile umane și vetustatea unei universalități respinse de cei mulți. Era un dușman înverșunat al acelor istorici care se ocupau cu numărătoarea câinilor lui Ludovic al XI-lea sau cu descoperirea crimelor lui Filip al II-lea al Spaniei, dar nu erau în stare să vadă clocotul de fapte, de servituți și falansterie de sub propriile lor picioare. Nu putea să-i mistuie pe acei filosofi, servi și fanatici ai neantizării, care se repezeau spre univers ocolind deliberat drepturile la măreția vieții din care au pornit. Era adeptul acelei concepții sănătoase, după care promontoriul celebrității sau al beției piscurilor poate fi străbătut numai ducând pe umeri, impenitent, povara personalității locului natal și a individualității perene a lumii care te-a creat. Era convins că numai valorificând particularitățile, disecțiunile și marivodajele provinciei natale, că numai ridicând-o pe alături de nesecatele tale veleități și izbânzi, poți trece de granița țării și poți atinge alura mondială a nemuritorului. El credea că tot ceea ce e creat fără temelia particulară a gliei natale dispare ca o dună măturată de vânt, că tot ceea ce se dedică ideilor vagi și tulburi ale unor târâmuri „sepulcrale și universale”, fără fundamentul specificului omenesc din care te-ai ivit, nu poate depăși parapetul unei singure generații, că, în sfârșit, tot ceea ce se aservește unei generalizări amăgitoare și nu se intuiește din bogăția fiecărei bucăți de pământ care alcătuiește globul poartă amprenta unei superficialități orgolioase, înzorzionate și ridicole, asupra căreia mințile înțelepte surâd, iar proștii jubilează.

De aceea Gh. Bezviconi și-a închinat viața provinciei sale natale, și-a dedicat scrisul și gândirea răscolirii trecutului basarabean și a elucidat unele adevăruri ale istoriei României, pe care nu a putut nimeni să le limpezească până la dânsul. Studiind heraldica vremii, despiciând existența castei nobiliare din Basarabia cu toate rangurile, privilegiile, păcatele și virtuțile ei, scrutând, înmănunchind și comentând genealogii, filiații și tangențe, el a descoperit un argument în plus pentru unitatea socială a Moldovei, obligatoriu pecetluită până la Nistru, dovedind cu o documentație inviolabilă că nobilimea de peste Prut, cu toată mascarada rusească, nu s-a desprins din matca moldovenească și a format întotdeauna o singură clasă cu nobilimea de dincoace de Prut. El a spulberat o mulțime de afirmații istorice tendențioase, potrivit cărora, în cei o sută de ani de ocupație rusă, aristocrații basarabeni ar fi excelat printr-un servilism trădător față de vulturul bicefal al Romanovilor și ar fi adâncit prăpastia dintre boierimea descendentă din marii domnitori ai Moldovei, slavizându-se, înstrăinându-se, căpătând prin generații o nouă patrie aducătoare de avuții. Bezviconi a combătut în mod strălucit asemenea concepție intrigantă, stabilind, pe bază de documente prestigioase, proveniența basarabeană a lui Costache Stamati, Alecu Russo, Mihail Kogălniceanu și a altor aristocrați din istoria României a secolului rusesc basarabean și, concomitent cu aceasta, legăturile de rudenie, de aspirații politice și de colaborare culturală a unora ca Arbore, Dicescu, Catargi, Brașoveanu, Sârbu, Crușevan, Lazo, Zagura, Șoimaru, Rășcanu și a altora cu nobilimea din Iași și chiar din București. Bezviconi a arătat că, deși dețineau titluri nobiliare țariste, nenumărați aristocrați basarabeni ca Albotă, Cernoschi, Miulescu, Bartic, Vârnav,

Cacioni, Telega, Cezara, Brezo, Meșnicu, Casimir, Vătruță și Tresnea își făceau cumpărăturile la Iași și la Galați, vorbeau moldovenește în familie, deși noblețea i-ar fi obligat la altceva, depuneau mii de ruble de aur pentru ridicarea de școli dincoace de Prut, socotind dominația rusească nu într-un tot statornică. Tânărul cercetător istoric al Basarabiei, fără girul vreunei academii și fără fonduri de la stat, a reușit să publice în reviste, anuare și edituri, peste 400 de articole și lucrări în decurs de un deceniu, câștigând aprecierea lui N. Iorga, C.C. Giurescu, Simion Mehedinți, Artur Gorovei, Sextil Pușcariu, Orest Tafrali și A. Philippide, care au găsit un răspuns de mare rezonanță la cele mai grele îndoieli cu privire la continuitatea spiritului românesc în provincia răsăriteană, în acest imens material tipărit. Gh. Bezviconi a scos, cu mijloace materiale proprii, o revistă, „Din trecutul nostru”, în care, timp de 10 ani, a pus la îndemâna profesorilor români neprețuite verigi de consolidare a întregirii spirituale a României Mari. Între anii 1936 și 1939 am fost și eu redactor la această revistă. Cunosc deci o parte din asprele piedici pe care le-a întâlnit și din calculatele lovituri pe care le-a suportat.

Unii dintre dialecticienii pripășiți pe scările instituțiilor basarabene, înlănțuiți de invidie și intoleranță, amenințați să li se curme meschina reverie a „golului intelectual din fosta provincie înstrăinată”, pe brațele căreia se infiltraseră la speculații, afaceri și șantaj, începuseră să lanseze cu machiavelism tot felul de aserțiuni, menite să descurajeze și să distrugă.

S-a spus în zeflema că opera lui Bezviconi nu e decât o reproducere a unei arhive voluminoase, pe care și-ar fi însușit-o de la câteva familii de nobili ca Ciurea, Stamati, Cerchez, Voronin și altele, pe căi nepermise, cu ajutorul căreia ar fi intenționat să se strecoare în sferele înalte ale intelectualității românești, unde nu era capabil să-și afle loc prin titluri științifice. Alții mai inimoși afirmă cu mansuetudine, că fiind fiul lui Gabriel Bezviconi, mareșal al nobilimii basarabene, președinte al societăților de navigație pe Nistru și pe Liman, a putut moșteni mii de documente măsluite de care să se servească în orice împrejurare și că el însuși, Gh. Bezviconi, ar fi căpătat dexteritatea și stilul de a măslui senzaționale dovezi istorice, pentru a căpăta însemnele unui „doctor honoris causa” al vreunei facultăți mai ușor de cucerit. S-a insinuat că a devastat Arhivele Statului din Chișinău prin însușirea unor documente rare, care trebuiau să se afle în arhivă și nu la el acasă, că, ocupându-se prea mult de nobilimea basarabeană, a denaturat realitatea socială și istorică a provinciei, că a neglijat cu premeditare pe târgoveți și țărani, cea mai numeroasă populație, pentru a atribui boierilor nobili merite ce nu le-au avut niciodată, și a falsificat istoria. Se mai șoptea, timid și calomnios, că ar fi făcut parte dintr-o rețea de propagandă a panslavismului balcanic, un fel de scut naționalist al obiectivelor comuniste, care urmărea să deschidă drum, sub camuflaj masonic, îndoctrinării și opresiunii staliniste.

Toată această țesătură de născociri și delațiuni ar fi putut fi crezută dacă Bezviconi ar fi fost un materialist, un specimen de duzină, lacom de avere și de putere, un arivist nesătul și fără scrupule. Așa cum însă întreaga viață el a fost un idealist incurabil și cum opera pe care a lăsat-o nu i-a adus nici o jubilară telurică

și nici un fel de avere personală, murind sărac, se poate conchide cu fermitate că nu e nimic adevărat din tot ce s-a vorbit rău despre dânsul. „Vânătorii de zestre și de ocazii”, sosiți de prin gorganele Olteniei și de prin barierele Bucureștilor, în chip de culturalizatori și deștelenitori ai Basarabiei, nu se puteau afirma decât scoțând din arene elementul autohton cu orice fel de mijloace, spre a putea trage cele mai grase foloase de pe urma „marelui trofeu basarabeian” oferit de noroc în anul 1918 al unirii și întregirii României.

După cedarea pământului transprutean și invadarea întregului teritoriu al României cu trupe rusești, după instalarea lui Mihai Roller la conducerea destinului Academiei Române, după anul 1948, Bezviconi, care-și părăsise vatra și se refugiase în București, ajunsese „nu știu ce” pe la Biblioteca Academiei, fără puțința de a mai publica.

Toate argumentele lui pentru românitatea Basarabiei se transformaseră în acuzații grele, toată arhiva lui cu privire la nobilimea basarabeiană devenise corp delict, iar descendența lui aristocratică, un bun prilej de prigoană și de umilință. I s-au răstălmăcit afirmațiile, i s-au folosit lucrările, fără să i se menționeze cel puțin numele, i s-au înstrăinat documente fără să i se dea vreun răspuns, i s-au furat manuscrise, fără să-i dea cineva socoteală, i se disprețuiau contribuțiile anterioare, deși profitorii noului regim, datorită materialului lucrat de el și cotropit de ei, își puneau temeliile viitoarelor catedre universitare.

Împilat, răvășit și dezorientat, Bezviconi a încercat să se sinucidă prin 1953, neputând suporta atâta samavolnicie și antiumanitate.

În 1956 l-am întâlnit în Cimitirul Bellu, unde fusese numit paznic al mormintelor istorice, cu un salariu de 430 de lei pe lună. Vorbea dezarticulat și cu o indignare reținută despre mărimumia Patriei-Mame și despre ferocitatea „otrepelor morale” promovate de un „regim condus de pușcăriași”. Nu mai rămăsese nimic din orgoliul de odinioară, devenise mai mic și la statură și, deși nu spunea, se putea înțelege că voia să demonstreze, pentru ultima dată, că pentru tot binele ce l-a făcut Țării Românești a fost stigmatizat cu ingratură și suferință și că, în cazul lui, s-a manifestat aceeași antipatie oportunistă față de valorile neamului, care i-a transformat azi pe români în slugi schingiuite ale celor cocoțați la conducerea țării, reprezentați de cozile de topor proletare!

Peste câțiva ani, Bezviconi a murit bolnav, necunoscut și încă tânăr!

s.m.n.

VARIA

- ♦ CS III dr. Ioana Repciuc a fost invitată de Universitatea Patrick Henry din Washington D.C. în calitate de *visiting professor*, pentru a preda un curs de un semestru, începând din data de 1 ianuarie.
- ♦ În data de 30 ianuarie, CS II dr. Adina Ciubotariu a făcut parte din comisia de promovare a doamnei Sânziana Dram la gradul profesional I A pe funcția de consultant artistic în domeniul patrimoniului material, în cadrul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Iași.
- ♦ ACS dr. Astrid Cambose a participat la lansarea de carte ***Scrisori către Monica***, la librăria Humanitas Cișmigiu, pe 2 februarie 2017 (<http://www.hotnews.ro/stiri-cultura-21569579-volumul-scrisori-catre-monica-ecaterina-balacioiu-lovinescu-lansat-humanitas-cismigiu.htm>) și la emisiunea „Revista literară radio” (Radio România Cultural), difuzată pe 12 februarie 2017 (<http://radioromaniacultural.ro/azi-la-radio-romania-cultural-revista-literara-radio-scrisori-catre-monica/>)
- ♦ În data de 24 februarie, CS II dr. Adina Ciubotariu a oferit consultanță de specialitate în cadrul emisiunii „Imperativ” de la Radio Iași, precum și la Biblioteca Județeană „Gheorghe Asachi” din Iași, unde au fost prezenți elevi de la Colegiul Național „Emil Racoviță” din Iași.
- ♦ În data de 25 februarie, CS II dr. Adina Ciubotariu a fost interviuată în calitate de etnolog de către Radio Chișinău.
- ♦ Prof. univ. dr. Eugen Munteanu a fost invitat să prezinte proiectul ***Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*** în cadrul emisiunii „Pridvoarele credinței”, difuzată în 27 februarie 2017, la TVR Iași, orele 17–18, moderator: Ioana Stoian (<https://doxologia.ro/pridvoarele-credintei/proiectul-monumenta-linguae-dacoromanorum-biblia-1688-mld-prof-univ-dr-eugen>).
- ♦ În luna februarie, prof. univ. dr. Eugen Munteanu a fost membru în comisia de concurs pentru ocuparea postului de conferențiar, poziția nr. 5 în statul de funcțiuni al Institutului Teologic Penticostal, București.
- ♦ În data de 3 martie, CS II dr. Adina Ciubotariu a oferit consultanță de specialitate ca parte a programului educațional „Școala altfel” la Muzeul Etnografic al Moldovei, pentru un grup de elevi de la Școala „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Iași.
- ♦ CS II dr. Adina Ciubotariu fost invitata emisiunii „Identități culturale” de la Appolonia TV în zilele de 30 noiembrie, 31 decembrie și 8 martie, pentru a prezenta date de cultură tradițională.
- ♦ În data de 24 martie 2017, la sediul Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, s-a organizat concursul pentru un post de execuție (CS I), cu normă întreagă, pe durată nedeterminată, la specializarea dialectologie-sociolingvistică. De la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” au făcut parte din comisia de concurs: conf. univ. dr. Bogdan Crețu, directorul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” (Președintele comisiei); CS I dr. Luminița Botoșineanu (membru);

secretarul comisiei a fost referent de specialitate gr II (S) Gabriela Negoită. A candidat CS II dr. Florin-Teodor Olariu.

- ♦ CS II dr. Florin-Teodor Olariu s-a retras din redacția „Buletinului Institutului de Filologie Română «A. Philippide»”, fiind înlocuit de ACS drd. Maricica Munteanu.

- ♦ În cadrul Școlii Doctorale de Studii Filologice a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, prof. univ. dr. Eugen Munteanu a continuat activitatea de îndrumare a celor 9 doctoranzi activi și a analizat și evaluat 5 referate ale unor doctoranzi proprii (dintre care unul în cadrul programului de colaborare cu Ministerul Învățământului din Israel), precum și ale alor 5 doctoranzi, aflați sub îndrumarea prof. dr. Magda Jeanrenaud, prof. dr. Felicia Dumas și prof. dr. Andrei Hoișie, de la aceeași școală doctorală.

- ♦ CS I dr. Elena Tamba este membru în comisia tutorială pentru stagiul doctoral al drd. Andrei Scutelnicu, la Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

- ♦ O parte dintre cercetătorii din Institut s-au ocupat, în această perioadă, de organizarea, în 2017, a următoarelor manifestări științifice, dedicate sărbătoririi a 90 de ani de la înființarea Institutului de Filologie Română „A. Philippide”:

- Al IV-lea Simpozion național de toponimie cu tema *Toponimia între istorie, geografie și lingvistică*, Sediul Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, 5 mai 2017;

- Workshop-ul național *Lexicografia academică românească – Provocările informatizării*, ediția a V-a, Filiala Iași a Academiei Române, 18–19 mai 2017;

- Workshop-ul *Atelier etno-didactic: Cum și de ce poate fi predat folclorul*, Filiala Iași a Academiei Române, 8–9 iunie 2017;

- Simpozionul național *Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic*, ediția a treia, organizat în colaborare cu Asociația Culturală „A. Philippide”, Filiala Iași a Academiei Române, 22–23 iunie 2017;

- Simpozionul anual internațional al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, ediția a XVI-a, cu titlul *Clasic și modern în cercetarea filologică românească actuală*, organizat în colaborare cu Asociația Culturală „A. Philippide”, Iași, Filiala Iași a Academiei Române, 27–29 septembrie 2017.

- Conferința științifică și vernisajul expoziției *Arhiva vie*, dedicată aniversării a 90 de ani de la înființarea Institutului de Filologie Română „A. Philippide”. Complexul Național Muzeal „Moldova”, Muzeul Etnografic al Moldovei, 8 decembrie 2017.

- Au fost actualizate informațiile necesare editării Broșurii de prezentare a Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, la aniversare.

Redacția:

**Luminița Botoșineanu, Ofelia Ichim,
Maricica Munteanu, Elena Tamba**

Responsabil de număr: Luminița BOTOȘINEANU

**INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700481 • TEL./FAX: 004.0332/106508**

E-MAIL: secretariat_philippide@yahoo.com

WEB: <http://www.philippide.ro/>

ISSN 1582-5019